

نقش دولت در طراحی سیاست صنعتی

محمد مزارضوی
رئیس موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

به ازای رشد اقتصادی باید بخش‌های صنعت و معدن رشد نسبتاً بالاتری داشته باشند. برای دستیابی به متوسط رشد اقتصادی ۸ درصدی در برنامه ششم توسعه باید بخش صنعت و معدن حداقل ۱۲ درصد معادل ۱/۵ برابر رشد اقتصادی، رشد داشته باشند.

از عمده‌ترین محورهای اقتصادی مندرج در سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه، رشد اقتصادی شتابان و پایدار و اشتغالزای با متوسط رشد ۸ درصدی در طول برنامه ششم توسعه است که سیاست‌های مدون صنعتی و تجاری می‌تواند به تحقق آن کمک کند. متوسط رشد اقتصادی کشور در برنامه‌های سوم و چهارم توسعه به ترتیب ۵/۸ و ۴/۸ درصد و متوسط رشد بخش صنعت ۱۰/۶ و ۷ درصد و متوسط رشد بخش معدن نیز به ترتیب ۶/۲ و ۱۳/۴ درصد بوده است. تحلیل کل دوره موردنظر نیز نشان می‌دهد که متوسط رشد اقتصادی، رشد بخش معدن و رشد بخش صنعت کشور در برنامه‌های سوم و چهارم توسعه به ترتیب ۵/۳، ۸/۸ و ۹/۸ درصد بوده است. این امر نشانگر ۲ نکته اساسی است؛ اول آنکه متوسط رشد بخش صنعت و معدن در طول برنامه‌های سوم و چهارم توسعه و کل دوره از رشد اقتصادی بالاتر بوده و دوم آنکه نسبت رشد بخش صنعت و معدن به رشد اقتصادی بالای ۱/۵ برابر است.

متوسط رشد اقتصادی در برنامه پنجم توسعه معادل منفی ۰/۳، متوسط رشد بخش صنعت منفی ۰/۳ و متوسط رشد بخش معدن نیز ۷/۱ درصد بوده که یکی از دلایل آن را باید در اعمال محدودیت‌های بین‌المللی، محدودیت‌های ارزی و... جست‌وجو کرد. براین اساس تحلیل آماري برنامه‌های سوم و چهارم توسعه حکایت از پیش‌ران بودن بخش صنعت و معدن در رشد اقتصادی کشور دارد، به عبارتی دیگر به ازای رشد اقتصادی (معین و مفروض) باید بخش‌های صنعت و معدن رشد‌های به نسبت بالاتری داشته باشند. بر این اساس طراحی و پیاده‌سازی «سیاست صنعتی» نقش موثری در دستیابی به اهداف موردنظر خواهد داشت. مولفه‌های اصلی سیاست صنعتی شامل سیاست‌های نحوه توسعه اولویت‌ها و بهبود زیرساخت‌ها برای صنایع منتخب، سیاست‌های ایجاد هماهنگی به منظور برقراری ارتباط معقول برای تخصیص منابع میان صنایع منتخب، سیاست‌های سازمان صنعتی تاثیرگذار بر ساختار یا رفتار بازار در هر یک از صنایع است.

در ضمن نقش دولت در سیاست صنعتی در ۴ حوزه دارای اهمیت است؛ نخست به عنوان رگولاتور (تنظیم کننده) از طریق تعیین تعرفه‌ها و سطوح تولید برای فعالیت‌های خاص یا به واسطه ایجاد مشوق‌های مالی یا اعطای یارانه برای حمایت از بخش‌های صنعتی؛ دوم به عنوان تولیدکننده از طریق مشارکت مستقیم در فعالیت‌های اقتصادی (نظیر وجود سازمان‌های توسعه‌ای و در موارد نادر ایجاد شرکت‌های دولتی)؛ سوم به عنوان مصرف‌کننده از طریق تضمین وجود بازار (تقاضا) برای صنایع استراتژیک و فعالیت‌های اقتصادی از طریق اجرای برنامه‌های خرید عمومی و چهارم به عنوان کارگزار مالی و سرمایه‌گذار که با اثرگذاری بر بازارهای اعتباری و تشویق تخصیص منابع مالی عمومی و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به پروژه‌های صنعتی در نظر گرفته شده به‌عنوان استراتژیک (به دلیل اثرگذاری بالای آنها بر بهره‌وری) ایفای نقش می‌کند.

یکی از پیش‌نیازهای اصلی اجرای سیاست صنعتی را باید در طراحی و تدوین سیاست‌های اقتصاد کلان باثبات جست‌وجو کرد.

با توجه به اینکه به سیاست‌های حوزه کلان و سیاست‌های صنعتی در اقتصاد ایران کاملاً جدا از هم نگاه می‌شود، در نتیجه اقتصاد کلان موضوعی برای وزارت امور اقتصادی و دارایی و بانک مرکزی و سیاست صنعتی موضوعی در حیطه وظایف وزارتخانه تولیدی تلقی می‌شود. این گسست و جدایی در طراحی سیاست‌های یادشده به دست نیافتن به اهداف مورد نظر در حوزه تولید منجر می‌شود.

به‌عنوان مثال نرخ ارز واقعی یکی از عوامل موثر بر رشد اقتصادی است که قدرت رقابت‌پذیری و تراز تجاری را تعیین می‌کند. طراحی نشدن سیاست‌های ارزی مناسب، شاکله سیاست‌های صنعتی و تجاری را دچار اختلال و چالش جدی خواهد کرد. نمونه دیگر، نظام تامین مالی کارآمد و پشتیبانی مناسب از بخش واقعی اقتصاد برای اجرای طرح‌ها و پروژه‌های صنعتی است. بدیهی است طراحی سیاست‌های صنعتی بدون برقراری ارتباط با حوزه تامین مالی در بخش کلان اقتصاد نمی‌تواند موفق باشد. بنابراین در مجموع می‌توان عنوان کرد: طراحی سیاست صنعتی نقش موثری در پیشبرد اهداف صنعتی خواهد داشت ولی ضمانت اجرای موفق آن، ایجاد هماهنگی و سازگاری با سیاست‌های حوزه اقتصاد کلان است.

با تشکیل شورای سیاست‌گذاری و راهبری آموزش در وزارت صنعت، معدن و تجارت محقق می‌شود

اختصاص ۳ درصد از منابع داخلی به آموزش و پژوهش

کرد: علاوه بر این باید اهداف ماموریت‌های شورا نیز مشخص شود. یعنی قبل از انجام هر کاری هدف و ماموریت از تشکیل شورا تعریف و براساس آن ساختار شورا تعیین شود.

تشکیل کمیته‌های مختلف

عضو سابق کنفدراسیون صنعت اظهار کرد: ساختار شورا باید به شکلی باشد که در زیرمجموعه این شورا کمیته‌های مختلفی شکل گیرد و هرکدام از این کمیته‌ها در بخش‌های مختلف صنعتی اقدام به فعالیت کنند.

وی ادامه داد: در هیچ جای دنیا سابقه ندارد که یک وزارتخانه کار آموزشی و پژوهشی انجام دهد. این درحالی است که سیاست‌گذاری توسط وزارتخانه‌ها انجام می‌شود. از سوی دیگر موسسات مستقلی از بخش خصوصی تاسیس شده و در قالب سیاست‌ها و چارچوب‌های تعیین‌شده، برنامه‌های عملیاتی و پژوهشی که مورد نیاز بخش صنعت و اقتصاد کشور است را تهیه می‌کنند.

وزارت صنعت، معدن و تجارت حمایتگر باشد

عضو سابق کنفدراسیون صنعت گفت: تا زمانی که ندانیم بخش‌های اقتصادی و صنعتی کشور چه نیازهای آموزشی و پژوهشی دارند، طبیعی است که اقدامات دولت هم نتیجه‌بخش نخواهد بود.

ساسانی با تأکید بر اینکه وزارت صنعت، معدن و تجارت باید نقش پشتیبان و حمایتگر را ایفا کند، بیان کرد: از این رو بخش‌های صنعتی می‌توانند با توجه به نیازهای آموزشی و پژوهشی سیاست‌گذاری کنند، اما بقیه امور به بخش خصوصی و واحدهای صنعتی واگذار شود تا بتوانند بر اساس چارچوب‌ها و سیاست‌های کلان، برنامه عملیاتی خود را تعریف کنند.

اهداف و انتظارات مشخص شود

ساسانی معتقد است که اگر به دنبال نتیجه هستیم، باید اهداف خود را از تشکیل شورای سیاست‌گذاری و راهبری آموزش، پژوهش و فناوری بخش صنعت، معدن و تجارت و اینکه اهداف از چه طریق و توسط چه گروهی محقق خواهد شد، مشخص کنیم.

به گفته ساسانی اگرچه این نوع سیاست‌گذاری بالفلسه دارای اهمیت است و منجر به تنظیم راهبردهای مشترک و همسویی و هم‌افزایی فعالیت‌ها در حوزه آموزش، پژوهش و فناوری در بخش‌های مختلف خواهد شد، اما در کنار این موارد باید افراد متخصصی نیز وجود داشته باشد که بتوانند به این شورا کمک کنند.

عضو سابق کنفدراسیون صنعت در پایان یادآور شد: تجربه نشان داده چنانچه انتظارات خود از تشکیل چنین شورهایی را مشخص نکنیم به‌طور قطع نتایج دلخواه به دست نخواهد آمد.

پژوهش و فناوری و بهره‌وری اختصاص دهند. وی این اقدام وزیر صنعت، معدن و تجارت را برای افرادی که در این حوزه مشغول به فعالیت هستند اما به دلیل محدودیت منابع مالی در تنگنا قرار دارند، بارقه‌ای از امید عنوان کرد و گفت: البته در قانون رفع موانع تولید نیز ۳ ماده؛ ماده ۴، بند «س» ماده ۳۱ و تبصره ۱۰ ماده ۳۵ برای بحث آموزش و پژوهش اختصاص داده شده است.

نوری‌امیری یکی دیگر از اهداف تشکیل «شورای سیاست‌گذاری و راهبری آموزش، پژوهش و فناوری» را اجرای صحیح ۳ بند مربوط به بحث آموزش و پژوهش در قانون رفع موانع تولید عنوان کرد.

حسین ساسانی

مدیرکل دفتر آموزش و پژوهش وزارت صنعت، معدن و تجارت از راه‌اندازی سامانه جامع آموزش، پژوهش و فناوری خبر داد و افزود: هدف ما ایجاد سامانه یکپارچه در بخش وزارت صنعت، معدن و تجارت بود که این سامانه سال گذشته راه‌اندازی شد. علاقه‌مندان می‌توانند اطلاعات لازم در حوزه مربوط را از طریق این سامانه دریافت کنند.

حضور ذی‌نفعان در شورا

حسین ساسانی، عضو سابق کنفدراسیون صنعت درباره ضرورت تشکیل شورای سیاست‌گذاری به گفت: تشکیل چنین شورایی زمانی موثر است که تمامی ذی‌نفعان (چه در بخش خصوصی و چه در بخش دولتی) در آن حضور داشته باشند.

ساسانی با بیان اینکه در مرحله نخست باید هدف از تشکیل این شورا مشخص شود، تصریح

دستگاه‌های تابعه مثل سازمان شهرک‌های صنعتی، سازمان ایدرو و ایمیدرو اجرا می‌شود. هدف ما یکپارچه‌سازی این سیاست‌ها برای تمامی بخش‌ها و دستگاه‌هاست.

مدیرکل دفتر آموزش و پژوهش وزارت صنعت، معدن و تجارت ادامه داد: برای اینکه بتوانیم با تشکیل «شورای سیاست‌گذاری و راهبری آموزش، پژوهش و فناوری» به نتیجه مناسبی برسیم ۴ کمیسیون تخصصی در بخش‌های مختلف تشکیل شد. نخستین جلسه شورا هم با حضور نمایندگان نهادهای مختلف برگزار شد.

بکارگیری خبرگان صنعت، معدن و تجارت

نوری‌امیری ادامه داد: تلاش ما این است که تمامی خبرگان بخش صنعت، معدن و تجارت کشور در این شورا به کار گرفته شود تا نقطه‌نظرات و ایده‌های خود را به عنوان بخش خصوصی با ما در میان بگذارند.

مدیرکل دفتر آموزش و پژوهش وزارت صنعت، معدن و تجارت تصریح کرد: بر این اساس انتقال ایده‌ها و نقطه‌نظرات بخش‌های مختلف از طریق کمیسیون‌های تخصصی و شورا انجام خواهد شد.

نوری‌امیری با تأکید بر اینکه تلاش ما محقق ساختن اهداف مورد نظر است، اظهار کرد: برای یکپارچه‌سازی اهداف و برنامه‌ها یکی از اقدامات عملی این است که همه سازمان‌ها و بخش‌ها از کارکرد و فعالیت یکدیگر اطلاع داشته باشند. این گردهمایی سبب انتقال تجربیات و دانش در حوزه‌های مختلف خواهد شد.

اختصاص ۳ درصد منابع داخلی

نوری‌امیری با اشاره به اینکه مهندس نعمت‌زاده نگاهی ویژه به بخش آموزش و پژوهش دارد و معتقد است که منابع لازم برای این بخش اختصاص داده شود، عنوان کرد: از این رو ابلاغیه‌ای در اردیبهشت سال جاری به تمام دستگاه‌های تابعه داده شد که ۳ درصد منابع داخلی خود را به بحث آموزش،

فرشته فریادرس - گروه صنعتی: برای توانمندسازی اقتصاد و صنعت در کشور نیاز است تا تمامی نیروهای انسانی فعال در صنایع، معادن و تجارت اعم از کوچک، متوسط و بزرگ بتوانند با همسویی و هم‌افزایی فعالیت‌ها در حوزه آموزش، پژوهش و فناوری، دانش و تجربیات خود را به یکدیگر انتقال داده و ارتقا دهند. از این رو وزارت صنعت، معدن و تجارت تصمیم گرفت با ایجاد «شورای سیاست‌گذاری و راهبری آموزش، پژوهش و فناوری» این مهم را محقق سازد. اگرچه همواره بحث آموزش و پژوهش پایه و اساس رشد در هر کشوری قلمداد می‌شود، اما باید هماهنگی، هدایت و جهت‌دهی لازم در تمام بخش‌ها برای ارتقای آموزش و پژوهش انجام شود. به گفته علی‌اصغر توفیق، معاون آموزش، پژوهش و فناوری وزارت صنعت، معدن و تجارت، فرآیند انجام کار شورا به این شکل خواهد بود که راهبردها و سیاست‌های کلان آموزشی، پژوهشی، فناوری و ارتقای بهره‌وری بخش صنعت، معدن و تجارت پس از بررسی در کارگروه‌های تخصصی در شورا مطرح شده و به تصویب برسد. بر این اساس از این پس طرح‌ها، برنامه‌ها و اعتبارات مورد نیاز و نیز اولویت‌های اجرایی از طریق شبکه‌سازی فعالیت‌ها به پیشنهاد واحدهای تابعه و وابسته در کارگروه‌های تخصصی بررسی شده و نتیجه در شورا تصویب و اجرا خواهد شد که این امر می‌تواند گامی موثر در بررسی مشکلات حوزه صنعت، معدن و تجارت باشد و از سوی دیگر منجر به انتقال اطلاعات، دانش و تجربیات شود.

ضرورت تشکیل شورا

محمد نوری‌امیری، مدیرکل دفتر آموزش و پژوهش وزارت صنعت، معدن و تجارت در این باره به گفت: سال گذشته معاونت آموزش، پژوهش و فناوری برای یکپارچه‌سازی و هم‌افزایی سیاست‌های حوزه آموزش، پژوهش، فناوری و بهره‌وری بخش صنعت، معدن و تجارت؛ «شورای سیاست‌گذاری و راهبری آموزش، پژوهش و فناوری» را پیشنهاد داد که سرانجام در اردیبهشت سال جاری تصویب و در مردادماه ابلاغ شد.

محمد نوری‌امیری

نوری‌امیری هدف از تشکیل شورا را ارتقای توانمندی و تجربیات بخش صنعت، معدن و تجارت عنوان و اظهار کرد: ارتقای آموزش، پژوهش، فناوری و بهره‌وری از جمله سیاست‌هایی است که به‌وسیله

موانع بانکی بزرگ‌ترین قفل صنایع کوچک هستند

شاهروز خیرنارگان

امانی صندوق توسعه ملی فعالیت‌های واجد اولویت در پرداخت تسهیلات ریالی در بخش صنعت و معدن کشور را سرمایه در گردش طرح‌ها و فعالیت‌های تولیدی طرح و فعالیت‌های صادراتی اعلام کرده که گام مثبتی برای خروج از رکود اقتصادی و کمک به تامین مالی واحدهای تولیدی است. مقیمی در ادامه گفت: متأسفانه بانک‌ها ارائه تسهیلات با حجم بالاتر به تعداد بنگاه‌های کمتر را به ارائه تسهیلات با حجم کم به بنگاه‌های متعدد ترجیح می‌دهند و حتی می‌توان گفت این موضوع را به‌عنوان یک استراتژی و هدف راهبردی مدنظر قرار داده‌اند. ظاهراً «موانع بانکی» بزرگ‌ترین قفل صنایع کوچک هستند که هنوز هیچ کلیدی برای باز کردن آن پیدا نشده و بنا به اهمیت آن در توسعه اقتصاد کشور باید مورد توجه ویژه قرار گیرد؛ امری که تاکنون درباره آن صحبت بسیار شده اما هنوز اقدام عملی و جدی انجام نشده است.

باشگاه خبرنگاران: معاون برنامه‌ریزی و امور اقتصادی سازمان صنایع کوچک گفت: متأسفانه بانک‌ها ارائه تسهیلات با حجم بالاتر به تعداد بنگاه‌های کمتر را به ارائه تسهیلات با حجم کم به بنگاه‌های متعدد ترجیح می‌دهند و این موضوع را به‌عنوان یک استراتژی و هدف راهبردی مدنظر قرار داده‌اند. بخش تولید در سال‌های اخیر با مشکلاتی همچون بدهی‌های معوق، واردات بی‌رویه و بی‌جوخم‌های فراوان برای دریافت تسهیلات بانکی مواجه بوده و همه این عوامل مانع پیشرفت این بخش شده است. در این میان صنایع کوچک نیز به‌عنوان بخش مهم و تاثیرگذار در تولید و ضریب اشتغالزایی بالای آن مورد توجه دولت قرار گرفته به‌طوری‌که دولت به دنبال افزایش سهم بنگاه‌های کوچک و افزایش ضریب اشتغال از طریق همین صنایع است.

در همین زمینه فرهاد مقیمی، معاون برنامه‌ریزی و امور اقتصادی سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی با اعلام حمایت بانک مرکزی گفت: بانک مرکزی با ابلاغ بخشنامه‌های ۹۳ بنی در پایان سال ۹۳ تمامی بانک‌ها و موسسات اعتباری را موظف کرده تا در اعطای تسهیلات، واحدهایی را که از سال ۸۹ تا ۹۲ بنا به دلایلی خارج از حیطه اختیار و اراده نتوانسته‌اند به تعهدات خود در قبال شبکه بانکی کشور عمل کنند و در فهرست بدهکاران بانکی قرار گرفته‌اند در اولویت قرار دهند. وی افزود: همچنین به تازگی هیات

معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در صنایع دریایی

ایلنا: مشاور مدیرعامل در امور خصوصی‌سازی

و سرمایه‌گذاری سازمان بنادر با بیان اینکه سرمایه‌گذاری در تمام بخش‌های بنادر و دریانوردی اقتصادی است، گفت: هر چند سرمایه‌گذاران سهم آورده خوبی برای سرمایه‌گذاری در ترمینال‌ها دارند و سرمایه‌گذاری در این بخش کاملاً اقتصادی است اما نباید تنها به دنبال اپراتوری در بنادر بود. عبدالکریم رزازان با اشاره به اقدامات سازمان در جهت معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری به متقاضیان اظهار کرد: در برنامه کوتاه‌مدت و میان‌مدت ۵ ساله اقداماتی پیش‌بینی شده تا سرمایه‌گذاران جذب فرصت‌های سرمایه‌گذاری در صنعت دریا و بنادر شوند.

وی با تأکید بر اینکه بنا به دستور مدیرعامل سازمان بنادر و دریانوردی و سیاست‌های سازمان، حجم سرمایه‌گذاری در بانک‌ها را افزایش دادیم، اظهار کرد: سیاست سازمان از به چند برابر رساندن سرمایه در بانک، استفاده از منابع بانکی و مشارکت بانک‌ها در خرید تجهیزات و سرمایه‌گذاری در پروژه‌های توسعه‌ای است. رزازان افزود: سیاست این است که تجهیزات بندری با منابع وجوه اداره شده خریداری شود که تمام این فرآیند با توجه به تولید داخل انجام می‌شود. مشاور مدیرعامل در امور خصوصی‌سازی و سرمایه‌گذاری در پایان گفت: مخالف کسانی هستیم که دریای خزر را خروشان می‌دانند و معتقد آب‌های شمال ظرفیت ورود شناورهای مسافری را دارند و با آمدن شناورهای ایمن می‌توان خط دریایی سفر با شناور به شهرهای حاشیه خزر را راه‌اندازی کرد.